

Братя Грим
Верният Йоханес

Имало някога един стар цар, който бил болен и си мислел: „Сигурно скоро ще умра.“

И казал:

– Повикайте ми верния Йоханес.

Верният Йоханес бил най-любимият му слуга и го наричали така, защото цял живот му бил предан.

Дошъл той, изправил се до леглото и царят му казал:

– Верни ми Йоханес, усещам, че краят ми приближава и едничка моя грижа е синът ми. Той е още твърде млад и не винаги ще знае какво да прави. Не мога да склопя спокойно очи, ако не ми обещаеш да го научиш на всичко, каквото трябва да знае и да му бъдеш настойник.

Верният Йоханес отвърнал, че е съгласен.

Старият цар казал:

– Тогава ще умра спокоен и в мир. – После добавил: – След моята смърт ще му покажеш целия дворец, всички стаи и зали, както и всички съкровища в тях. Няма да му покажеш само последната стая в дългия коридор, където е скрит портретът на принцесата от златния палат. Съзре ли лика ѝ, той ще бъде обхванат от пламенна любов към нея и ще се изложи на големи опасности. Трябва да го предпазваш от тях.

Верният Йоханес повторно му дал тържествено обещание. Старият цар не продумал нищо повече, отпуснал глава върху възглавницата и издъхнал.

Положили стария цар в гробницата и после верният Йоханес казал на младия цар какво е обещал на бащата в предсмъртния му час.

– Аз ще изпълня обещанието си и ще ти бъда верен, както бях верен на него, дори това да струва живота ми.

Минал един месец и верният Йоханес казал на принца:

– Време е да видиш наследството си; ще те разведа из бащиния ти дворец.

Развел го навсякъде, качвали се и слизали по стълби и му показал всички богатства и разкошните стаи; не отворил само онази стая, в която бил скрит портретът. А той бил поставен така, че всеки веднага го виждал, щом отворел вратата; пък и бил нарисуван тъй майсторски, че можело да се помисли, че изобразената на платното девойка е истинска.

Ала младият цар забелязал, че верният Йоханес всеки път подминавал една врата и попитал:

– Защо нито веднъж досега не ми отключи тази врата?

– В нея има нещо, от което ще се изплашиш – отвърнал той.

Но царят рекъл:

– Разгледах целия дворец, сега искам да зная какво има в тази стая.

И се опитал да отвори със сила вратата, но верният Йоханес го възпрял и казал:

– Обещах на баща ти в предсмъртния му час, че няма да допусна да видиш това, което се намира в тази стая, защото иначе и аз, и ти може лошо да си изпатим.

– Не – отвърнал младият цар, – ако не вляза в тази стая, сигурно ще умра от мъка. Денем и нощем няма да намеря покой, докато не видя с очите си какво има вътре. И сега няма да мръдна отгук, докато не отключиш.

Видял верният Йоханес, че нищо вече не помагало и с мъка на сърцето започнал да рови в голямата връзка ключове. Най-сетне отворил вратата и влязъл пръв, като си мислел, че може с тялото си да закрие картината, така че младият цар да не я види. Но каква полза! Царят се повдигнал на пръсти и погледнал над рамото му. И като зърнал лика на девойката, който бил нарисован майсторски и блестял от злато и скъпоценни камъни, паднал в безсъзнание на земята.

Вдигнал го верният Йоханес, занесъл го на ръце в леглото му и угрижено си помислил: „Нещастieto се случи, какво ще стане сега?“

После го подкрепил с вино и скоро младият цар пак дошъл на себе си. И ето кои били първите думи, които промълвил:

– Коя е тази хубавица?

– Принцесата от златния палат – отвърнал верният Йоханес.

Царят продължил:

– Любовта ми към нея е толкова голяма, че дори всички листа по дърветата да се превърнат в езици, пак не биха могли да я изкажат. Ще заложа живота си, за да спечеля принцесата. Ти си моят верен Йоханес и трябва да ми помогнеш.

Дълго мислил верният слуга какво да направи, защото било трудно човек дори да зърне лицето на принцесата. Най-сетне измислил средство и рекъл на царя:

– Всичко около нея е направено от злато: масите, столовете, блюдата, чашите и чинийките. В твоята съкровищница има пет бъчви злато; поръчай на златарите в царството да изработят от златото в едната бъчва различни съдове, птици и чудновати животни, които сигурно ще й харесат. Ще тръгнем с тях на път и ще си опитаем щастието.

Царят заповядал да доведат в двореца всички златари от царството и те работили денем и нощем, докато най-после изработили чудно хубави златни предмети. Натоварили всичко на един кораб, а верният

Йоханес и царят се облекли като търговци и никой не можел да ги познае. После пътували дълго по море, докато стигнали града, където живеела принцесата от златния палат.

Верният Йоханес казал на царя да остане на кораба и да чака.

– Може би – рекъл той – ще доведе и принцесата, затова се погрижи всичко да бъде наред, сложи златните съдове и украси целия кораб.

После сложил в един вързоп най-различни златни предмети, слязъл на брега и се отправил към царския дворец.

Като влязъл в широкия двор, видял до кладенеца една хубава девойка; тя държала в ръце две златни ведра и загребвала с тях бистра вода. После, като се обърнала и видяла непознатия човек, го попитала кой е.

– Търговец съм – отговорил той и развързал вързопчето, за да ѝ покаже какво има в него.

Тя възкликнала:

– Ах, какви хубави златни неща!

Оставила ведрата на земята и разглеждала един по един златните предмети. После казала:

– Трябва да ги види и принцесата. Тя толкова се радва на такива неща, че сигурно ще купи всичко.

Хванала го за ръка и го завела в двореца, защото тя била личната прислужница на принцесата.

Като видяла стоката, принцесата много се зарадвала и рекла:

– Изработени са толкова хубаво, че ще купя всичко.

Но Верният Йоханес казал:

– Аз съм само слуга на богат търговец. Това тук е нищо в сравнение с онова, което се намира на кораба на моя господар. И никой на света не е виждал по-изящна изработка на златни предмети.

Тя му поръчала да донесат всичко в двореца, но той казал:

– Те са толкова много, че ще трябва да ги пренасяме дни наред, а и тук няма достатъчно място за тях.

Нейното желание да види всичко било толкова силно, че накрая се съгласила.

– Заведи ме на кораба. Ще дойда да разгледам съкровищата на твоя господар.

Верният Йоханес много се зарадвал и я завел на кораба. А царят, като я видял, си казал, че в действителност нейната хубост е по-голяма от тази на картината и му се струвало, че сърцето му щяло да се пръсне от вълнение.

После царят я отвел вътре. А верният Йоханес се позабавил при кормчията и му заповядал да вдигне котва.

– И опънете всички платна, така че корабът да литне като птица в простора – казал той.

А вътре царят показвал на царкинята златните съдове, блюдата, чашите, чинийките, а след това птиците и чудноватите животни. Обикаляли няколко часа. В радостта си принцесата не забелязала, че корабът се носи по вълните.

Като видяла и последния златен предмет, тя благодарила на търговеца и си тръгнала, но щом излязла на палубата, видяла, че корабът се намира далече от брега в открито море и се носел бързо с издути от вятра платна.

– Ах – викнала тя изплашена, – измамена съм, отвлечена съм и се намирам във властта на някакъв търговец. Предпочитам да умра!

Но царят я уловил за ръката и казал:

– Не съм търговец, а цар. И те отвлякох с хитрост, но го направих от безкрайна любов към тебе. Още първия път, като видях твоя образ на една картина, паднах в безсъзнание на земята.

Като чула тези думи, принцесата от златния палат се успокоила, харесала го и с радост се съгласила да стане негова съпруга.

Но не шеш ли, докато пътували, верният Йоханес, който седял на корабния нос и си свирел весело, видял, че във въздуха към тях се носят три гарвана. Той престанал да свири, за да чуе какво си говорят, защото разбирал птичия език.

Единият казал:

– Знаете ли, той отвежда за своя жена принцесата от златния палат.

– Да – отвърнал вторият, – но тя още не е негова.

Обадил се третият:

– Вече е негова, седи до него в кораба.

Първият казал отново:

– Каква полза от това? Щом слязат на брега, насреща му ще се появи алест жребец и той ще пожелае да го възседне. Но стори ли това, жребецът ще го отнесе и невестата му никога вече няма да го види.

Вторият попитал:

– Не може ли да се спаси?

– О, може! Ако някой друг го изпревари и яхне жребца, а после извади пищова, който е закачен на седлото, и застреля с него жребца, то младият цар ще се спаси. Но кой знае това?! А който знае и му каже, ще се вкамени от пръстите на краката до коленете.

Сега вторият рекъл:

– Аз зная нещо повече. Дори да убият жребеца, младият цар пак няма да задържи невестата си. Щом двамата пристигнат в двореца, ще видят там на един поднос мъжка риза, дар от невестата. Ризата ще изглежда изтъкана от злато и сребро, но в действителност е от огън и катран; и щом той я облече, ще изгори.

Третият попитал:

– Не може ли да се спаси?

– О, може! – отвърнал вторият. – Ако някой хване ризата с ръкавици и я хвърли в огъня, младият цар ще се спаси. Но каква полза? Който знае това и му го каже, половината му тяло от коленете до сърцето ще се вкамени.

После третият казал:

– Аз зная нещо повече. Дори да изгорят ризата, младият цар пак няма да задържи невестата си. След сватбата, щом започнат танците младата царица внезапно ще пребледнее и ще падне полумъртва на земята. Ако някой не я вдигне и не изсмуче от дясната ѝ гръд три капки кръв, тя ще умре. Но който знае това и го издаде, цялата му снага от главата до петите ще се вкамени.

След като се разговорили така, гарваните отлетели далеко от кораба. Верният Йоханес разбрал много добре всичко, но от този час нататък бил все мълчалив и тъжен; защото ако премълчал чутото, господарят му щял да загине, а пък ако му кажел, той самият трябвало да се прости с живота. Ала накрая си рекъл:

– Ще спася господаря си, дори самият аз да загина!

Щом слезли на брега, предсказанието на гарвана се сбъднало: появил се великолепен алест жребец.

– Чудесно – рекъл царят, – с него ще отида до двореца.

– Наканил се да го възседне, но верният Йоханес го изпреварил, яхнал жребеца, измъкнал пищова, който бил закачен за седлото и го застрелял. Другите царски слуги, които не обичали много верния Йоханес, викнали:

– Срам и позор, да убие красивото животно, което трябваше да отнесе царя до двореца.

Но царят казал:

– Мълчете и оставете на мира моя верен Йоханес. Кой знае, може да е за добро!

После влезли в двореца. В залата имало поднос с риза, която изглеждала изтъкана от злато и сребро. Приближил се младият цар и

посегнал да я вземе, но верният Йоханес го бутнал настрана, грабнал ризата с ръкавици, занесъл я бързо към огнището и я хвърлил в пламъците.

Другите слуги пак почнали да мърморят:

– Гледайте, хвърли в огъня царската риза!

Но младият цар рекъл:

– Кой знае, може да е за добро. Оставете на мира верния ми Йоханес.

Свършила сватбата, почнали танците. Невестата също започнала да танцува, но верният Йоханес бил нащрек и постоянно я гледал в лицето. Изведнъж тя пребледняла и паднала полумъртва на земята. Той бързо изтичал, вдигнал я на ръце, занесъл я в друга стая, положил я на пода и изсмукал три капки кръв от дясната ѝ гръд. В същия миг тя започнала пак да диша и дошла на себе си.

Но младият цар видял всичко и като не знаел защо верният Йоханес постъпил така, разгневил се и викнал:

– Хвърлете го в тъмницата!

На другата сутрин осъдили верния Йоханес на смърт и го завели на бесилката. Но като се изправил там, за да метнат въжето на шията му, той рекъл:

– Всеки осъден на смърт има право, преди да умре, да каже последната си дума. Имам ли и аз това право?

– Да – отвърнал царят, – разрешавам ти, говори!

И верният Йоханес рекъл:

– Осъден съм несправедливо, защото винаги съм ти бил верен.

И разказал как в морето чул разговора на гарваните и трябвало да стори всичко това, за да спаси господаря си.

Тогава царят викнал:

– О, верни мой Йоханес, прости ми, прости ми! Свалете го оттам!

В този момент верният Йоханес паднал безжизнен и се вкаменил.

Дълбока жал обзела царя и царицата.

– Ох, зле се отплатих за такава голяма вярност! – рекъл царят.

Заповядал да вдигнат каменната статуя и да я поставят в спалнята до леглото му. И я поглеждал, плачел и говорел:

– О, верни мой Йоханес, да можех да те съживя!

Минало известно време и царицата родила близнаци, две момченца, които растели добре и радвали родителите си. Веднъж, когато царицата била на църква, а двете деца играели край баща си, той пак погледнал тъжно каменната статуя и въздъхнал:

– О, верни мой Йоханес, да можех да те съживя.

Но ето, че камъкът проговорил и рекъл:

– Да, можеш да ме съживиш, ако пожертваш най-скъпото си нещо, което имаш.

Царят викнал:

– Ще дам за тебе всичко, каквото имам на тоя свят.

Камъкът продължил да говори:

– Аз ще оживея отново, ако ти със собствените си ръце отсечеш главите на двете си деца и ме намажеш с кръвта им.

Изплашил се царят като чул, че трябвало сам да убие любимите си деца, но си спомнил за голямата вярност на Йоханес и за това, че той дал за него живота си. Изтеглил своя меч и отсякъл главите на децата. Намазал с кръвта им камъка. Верният Йоханес отново се изправил жив и здрав пред царя и му казал:

– И твоята вярност ще бъде възнаградена.

Взел главите на децата, сложил ги на телата им и намазал раните със собствената им кръв; децата в същия миг оживели и продължили да скачат и да играят, като че ли не им се било случило нищо.

Голяма радост обзела царя и като видял, че царицата се прибира, скрил верния Йоханес и двете деца в един голям сандък.

Тя влязла и веднага рекла:

– През цялото време мислех за верния Йоханес, за това, че пострада така заради нас.

А царят ѝ отговорил:

– Мила царице, ние можем да му възвърнем живота, но това ще струва живота на нашите две момчета; трябва да пожертваме тях.

Царицата пребледняла и сърцето ѝ се свило от страх, но казала:

– Дължим му това като отплата за голямата му вярност.

Зарадвал се царят, че и тя мисли като него, отишъл при сандъка, отворил го, пуснал децата и верния Йоханес да излязат и рекъл:

– Той е спасен, а и децата ни са живи и здрави.

И ѝ разказал какво се било случило.

И всички заживели щастливо чак до смъртта си.

КРАЙ

© Димитър Стоевски, превод от немски

Brüder Grimm
Der treue Johannes

Сканиране и разпознаване: Анани Младенов

Публикация:

Братя Грим – Приказки
Превод – Димитър Стоев
Илюстрации – Антония Дончева
Редактор – Петя Дочева
Технически редактор – Иван Додов
Издателство – „Св.св. Кирил и Методий“

Свалено от „Моята библиотека“ [<http://purl.org/NET/mylib/text/2433>]